

נר אבוקה ביום טוב שחל במוצאי שבת

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

שבת קדש פרשת בחוקותי תשע"ח

כתב השו"ע סי' רח"צ ס"ב מצוה מן המובחר לנר של הבדלה לברך על אבוקה, והיינו כיון שאורה רב, ומקור דבריו בדברי הגמ' פסחים דף ק"ג ע"ב דאיתא התם משמיה דרב "אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר". וכך מנהג ישראל בכל מוצאי שבת לברך על אבוקה. ונאמרו בפוסקים אופנים שונים איך מקיימים את המצוה מן המובחר להדליק אבוקה, וכגון על ידי עשיית נר הבדלה קלוע או כאשר מחבר שני נרות להדדי בשעת הברכה. וכאשר חל יו"ט במוצאי שבת ובא לברך על אבוקה יש בזה כמה נידונים לפי המציאות הקיימת בזמננו שבשעת הדלקת נר ההבדלה כבר דולקים אורות החשמל וכן דולקים כבר הנרות שמדליקות הנשים למצוות יום טוב, וכן מחמת שאין בני אדם רוצים להדליק את הנר המיוחד העומד להבדלה בכל השנה, כיון שאסור ביום טוב לכבות את הנר. והעלו גדולי ההוראה בזמננו חששות שונים בהאי הידורא דאבוקה כאשר חל מוצאי שבת בליל יום טוב וכפי שיתבאר להלן.

הדלקה שלא לצורך יום טוב

ו. כתב השו"ע סי' תקי"ד ס"ה נר של בטלה דהיינו שאין צריך לו אסור להדליקו, ומקורו מדברי הירושלמי פ"ה דביצה וכהכרעת רבי יוחנן שם דאמר לא תאסור ולא תישרי, ולמדו התוס' הרא"ש דמשמע שאין להתיר. והיינו שאף דקיימא לן שמותר להעביר אש מאש שכבר דולקת, כל זה הוא רק אם אכן יש צורך בהבערה החדשה אבל כאשר היא נעשית שלא לצורך הדבר אסור.

ז. והנה לא נתבאר להדיא בדברי הירושלמי מה גדרו של "נר של בטלה" וכתבו הראשונים דאין הכוונה שאין לאדם שום תועלת מהדלקתו, דא"כ אמאי מדליקו, אלא הכוונה שאין לו בו תועלת של אורה וכגון שמדליקו לכבוד, ונהב"י הביא עוד את דברי הרמב"ם ולמד מהם שגם נר של בטלה מותר, והטעם דאמרינן מתוך גם גבי הבערה].

ח. ועיין בדברי המשנ"ב ס"ק ל' בשם הפוסקים שהוסיפו לבאר דהאי נר של בטלה היינו שאין לו בו צורך יום טוב, וכגון שמדליקו להראות עושרו ופזרונו, אכן אם עושה זאת לצורך כבוד יום טוב או לצורך גופו פשוט שמותר וגם מצוה איכא, ואע"פ שכבר הדליק נרות של ברכה כשמוסיף נרות להרבות אור בביתו איכא שמחת יום טוב.

ט. עוד כתב המשנ"ב שם שגם צורך מצוה חשיב צורך ואינו בכלל נר של בטלה, ולכן מותר להדליק נר לכבוד ברית מילה וכן נרות שמדליקין בבית הכנסת לכבוד, והיינו שלא דוקא צורך יום טוב מתיר את ההדלקה אלא כל שהוא צורך מצוה חשיב צורך ואינו בכלל נר של בטלה.

י. ועיין בבה"ל שדן לגבי הדלקת נר יארצי"ט וכתב שאם לא הדליקו מערב יו"ט ידליקנו במקום שאוכלים שמוסיף בזה אורה ויותר טוב שידליקנו בבית הכנסת ועל ידי זה יצא מחשש נר של בטלה, וסיים הבה"ל דבשעת הדחק אפשר שיש להתיר בכל גווני דהוי כעין נר של מצוה שהוא לכבוד אבותיו.

הידור באבוקה למצות נר הבדלה

א. כתב השו"ע סי' רח"צ ס"ב מצוה מן המובחר לנר של הבדלה לברך על אבוקה, והיינו כיון שאורה רב, ומקור דבריו בדברי הגמ' פסחים דף ק"ג ע"ב דאיתא התם משמיה דרב "אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר".

ב. ועיין בדברי המג"א שם ס"ק ד' שהביא בשם הר"י מקרוביל המובא במרדכי שכל ההידור בנר אבוקה הוא דוקא כאשר אין לפניו נר אחר שכבר דולק, אבל אם קיים נר אחר אין הידור באבוקה. ועי"ש מה שכתב על דבריו.

ג. אמנם בשו"ע שם הביא עוד בשם יש מי שאומר שאם אין לו אבוקה צריך להדליק נר אחר לצורך הבדלה חוץ מהנר המיוחד להאיר בבית, ודעה זו לכאורה פליגא על הדעה המובאת במרדכי, ועיין בביאור הגר"א שכתב שדברי המרדכי הוא הנכון. אמנם המשנ"ב סתם בזה ומשמע שנקט לעיקר שמצוה באבוקה אף אם יש לו כבר נר דולק. אמנם הביא שם את דברי המאמר מרדכי

ד. עוד דנו הפוסקים האם האי דינא דאבוקה הכונה ששתי הלהבות יהיו מחוברות להדדי, או דסגי ששתי הנרות יהיו סמוכים זה לזה אף שאין הלהבות נוגעות זו בזו. ועיין בדברי המג"א שם ס"ק ד' מש"כ בזה, ובלבושי שרד שהבין בכוונתו שצריכות הלהבות להיות מחוברות, ורע"א בגליון בשו"ע ציין לספר אורח מישור שלדעתו סגי בב' להבות סמוכות זו לזו, והביא השעה"צ ס"ק ט' את דבריו.

ה. נמצא מבואר מכל הנ"ל - שמדינא סגי למצות נר הבדלה נר אחד ומצוה מן המובחר בנר של אבוקה שאורו רב, ונחלקו הפוסקים האם מצוה זו דאבוקה נוהגת כאשר יש לו כבר נר אחר שדולק וסתימת דברי המשנ"ב שגם ככה"ג עדיין יש הידור באבוקה.

יא. חזינן שאף שהדלקת נר יארצייט נעשית לאיזה צורך מ"מ לא ניחא לבה"ל להתיר זאת בפשיטות, והיינו כנ"ל דכיון שאינו בכלל צורך יום טוב ולא פשיטא ליה דהוי בכלל צורך מצוה, א"כ הוא בחשש נר של בטלה.

יב. ומעתה יש לדון כאשר יש לאדם אור חשמל בביתו וגם יש לו נר דולק, והוא בא להדליק נר נוסף לצורך הידור מצוה דאבוקה, האם הדלקה זו מותרת מידי דשרינן להדליק נר לצורך מצות ברית מילה או נרות לכבוד בית הכנסת, או דילמא אינו נחשב מספיק צורך מצוה, כיון שכאמור לעיל מעיקרא דדינא שפיר יוצא מצות הכדלה בנר אחד או בשני נרות שמחברם זה לזה.

יג. ויש לשאול מ"ש מנר של ברית מילה דשרינן להדליקו אף שאינו לצורך יום טוב, ואפשר די"ל דשאני התם שאי לאו האי הדלקה שמדליק ביום טוב אין לו נר כלל וכיון שיש עניין ומצוה בהדלקת נרות אלו אכתי חשיב צורך, משא"כ לגבי נר הבדלה שמעיקרא דדינא יוצא כאשר יש לו נר שכבר דולק, ועוד שיכול לקרב את הנרות שכבר דלוקים להדדי ויתכן שגם בזה יוצא הידור דאבוקה, וגם יתכן שאפשר להטות את הנרות להדדי [ויתבאר להלן]. ובוזה י"ל דדחינן את ההידור דאבוקה. משא"כ בנר של ברית מילה שבלי ההדלקה הזו חסר לו את כל עניין הדלקת הנר דברית מילה.

נר הבדלה קטן המיוחד לצורך הבדלה שבלי יום

טוב

יד. ולעניין השימוש בנר הבדלה קטן שהוא קלוע ודולק זמן קצר, גם בזה יש לעיין האם יצאנו ידי החשש של נר של בטלה, דכיון שהמצויאות שאורות הבית דולקים א"כ שוב אין צורך אמיתי בהדלקת נר זה, ואינו דומה לנרות יום טוב שמדליקין שבאים למצוה ולכבוד יום טוב, משא"כ נר זה שכל כולו בא רק לצורך הידור דאבוקה, שמא גם בו יש לחוש וככל הנ"ל.^א

קירוב גפרורים זה לזה

טו. וכן לעניין שימוש בגפרורים לחברם זה לזה יש לחוש לנר של בטלה כיון שזו הדלקה לזמן קצר ביותר ואין נהנים מאורה אלא רגע כמימרא^ב [וגם למאן דס"ל לדמות הדלקת נר אבוקה להדלקת נר של ברית מילה, מ"מ מסתבר שגפרורים לא הווי בכלל היתר זה].

השתמשות בנר של אבוקה להעברת אש

טז. ואין להתיר להשתמש בנר של אבוקה לצורך העברת אש מאש [שזו חשיבא הדלקה לצורך ואינה כנר של בטלה], ואחרי שכבר יהיה נר האבוקה דלוק יברכו עליו ברכת מאורי האש. זה אינו דאף שאין בכה"ג חשש מצד הדלקה שלא

^א ומטין בשם הגריש"א זצ"ל שלא היה ניחא ליה בזה, ופעם אחת הביאו לו והשתמש בו ולשנה אחרת נמנע והעדיף לקרב את הנרות להדדי וכנ"ל.

^ב וכן נקט הגריש"א זצ"ל.

לצורך, אמנם אכתי אין לברך על נר זה ברכת מאורי האש כיון דקיימא לן בסי' רח"צ סעיפים י' – י"ב שאין מברכין ברכת מאורי האש אלא על נר שהודלק לצורך אורה אבל נר שהודלק רק לצורך כבוד אין מברכין עליו. ובנידו"ד דכל ההיתר להדליק את האבוקה הוא מטעם שנעשית רק לצורך העברת אש מאש, א"כ תו לא הוי נר שהודלק לצורך אורה וממילא אין לברך עליו ברכת מאורי האש.

חיבור שתי נרות דולקים והפרדתם לאחר ברכת

מאורי האש

יז. והנה אם בא לקיים הידור דאבוקה על ידי חיבור ב' נרות והפרדתם, יש לעיין מצד ב' נידונים:

[א]. הוצאת עצים מתוך מדורה דולקת – והוא מימרא דרבי יהודה בגמ' ביצה דף כ"ב שהובאו בשו"ע סי' תק"ב ס"ב. שמתבאר שאין להוציא עץ מהמדורה אם כבר אחזה בו האור כיון שנמצא ממעט את האור, ועיי"ש בדברי הפוסקים מה שדנו לגבי כמה ציורים. אמנם לענין נרות שמחברים אותם ואח"כ מפרידים אותם אין האש מתמעטת ולכן אין לחוש בזה כלל.

[ב]. חשש כיבוי כאשר מטה את הנר וממעט את השעוה שסביב הנר – עיין בדברי הבה"ל סי' תקי"ד ס"ב ד"ה ויכבה שכתב שכאשר מטה את הנר יש לחוש לפי דעת הרא"ש לכיבוי על ידי טפטוף השווה שסביב הנר.

ומחמת כל הנ"ל העדיפו כמה מגדולי ההוראה שלא להדליק נר נוסף לצורך הידור דאבוקה, אלא לקיים זאת באופן אחר, וראה בהערה².

הכנת נר של אבוקה כחלק מנרות יום טוב

יח. והרוצה לצאת ידי כל החששות ולקיים הידור דאבוקה יוכל לקיים זאת הידור זה על ידי שיכין את אחד הנרות של מצות נר יום טוב שיהיה באופן שיש בו ב' פתילות, וידליק את שתי הפתילות כאחת [דבאופן זה שמדליק את שתי הלהבות בבת אחת הוי ריבוי בשיעורין שהותר ביו"ט].

^א מחמת חששות הדלקה שלא לצורך יום טוב העדיף הגרש"א זצ"ל שלא להדליק נר מיוחד לאבוקה, וגם לא רצה לקרב את הנרות להדדי מחשש טפטוף השעוה, ולכן הורה שעדיף להצמיד את הנרות הדולקים זה לזה מבלי שהלהבות יגעו זו בזו. ובספר ארחות רבנו ח"ב עמ' קי"א הביא שבעל הקהילות יעקב נהג כן לחבר את הנרות באופן שהלהבות יגעו זו בזו, וכן הוא בשו"ת אג"מ אור"ח ח"ה סי' כ' אות ל' וביאר שאין לחוש לטפטוף השעוה שהוא פ"ר דלא ניחא ליה ואין דרך היתוך בכך ועוד שעושה זאת לתועלת אורה חשיב כצורך אוכל נפש ולכן אין לחוש לגרם כיבוי זה, עיי"ש בדבריו. והגריש"א זצ"ל חשש להדלקה שלא לצורך יו"ט, ולכן הורה שלא להדליק נר מיוחד לצורך אבוקה, ואמר להטות את הנרות ולחבר את הלהבות זו לזו, וס"ל שאין לחוש לטפטוף השעוה שאין הדבר בגדר פ"ר כאשר הטיית הנר נעשית לזמן קצר ביותר וכיון שהנידון הוא לגבי גרם כיבוי ביום טוב וכיון שחשיב משאצ"ג שפיר ניתן להקל. והגר"ש ואזנר זצ"ל בירך על נרות שהודלקו לצורך יו"ט אף באופן שאינם אבוקה. ועיין בספר חוט שני הלכות יום טוב דס"ל ששרי להדליק נר מיוחד לאבוקה דלא הוי נר של בטלה וכמו שמצינו לגבי נר של ברית מילה.